

Jövőbe mutató együttgondolkodás

Veget ért az Élő archívumok – A közös kulturális örökség ereklyéi című Interreg-IPA-projektum

Ünnepélyes keretek között zárult le pénteken Zentán az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark és a zentai Történelmi Levéltár *Élő archívumok – A közös kulturális örökség ereklyéi* című Interreg-IPA Magyarország–Szerbia projektuma, amely közös kulturális örökségünk értékeit volt hivatott feltérképezni, feltárva és összegyűjtve kulturális örökségünk azon elemeit, amelyek az országhatár mindkét oldalán azonos gyökerekkel rendelkeznek, és amelyek ezáltal össze is kötnék bennünket.

A nagyszabású és számos rendkívül fontos eredményt hozó projektum záró konferenciáját a zentai Városháza dísztermében tartották meg, ahol elsőként **Fodor István**, a Zentai Történelmi Levéltár igazgatója köszöntötte az egybegyűlteket, kiemelve, a projektum megvalósulása több szempontból is igen eredményesnek tekinthető.

– 2018 elején kettős céllal fogtunk hozzá a projektum megvalósításához: egyrészt egy átfogó levéltári kutatás végére létre akartunk hozni egy olyan adatbázist, amely a tizenkilencedik század végén, illetve a huszadik század elején a Tisza mentén működött cégek adatait tartalmazza. Adatolt egészen Hódmezővásárhelyig; másrészt pedig az együttműködés hozadékaként azt kívántuk ellesni a partnerünköt, hogyan lehet a tudományos munkákból turisztikai tartalmat kialakítani úgy, hogy az a széles nyilvánosság számára is vonzó legyen. Úgy gondolom, mindkét célt sikerült megvalósítani. A projektum honlapján elérhető cégdatabázis jelenleg közel kétezer korabeli cég adatait nyertük meg, kiadásra került négy könyv, könyvbemutatókat, konferenciákat, nyári táborokat szerveztünk, emellett betekintést nyerhettünk Magyarországon egyik leglátogatottabb közgyűjteményének működésébe, és sok hasznos információt

adott. A projekt megvalósításával is gazdagodhattunk – hangsúlyozta Fodor István, hozzátéve, elégedettségre adhat okot az is, hogy sikerült komolyabb fennakadás nélkül, a tervezett idő alatt befejezni a munkát, végezetül pedig köszönetet mondott a projektum résztvevőinek az elvégzett munkájukért, valamint

amelynek során a paraszti gazdaságok, illetve a kis gazdaságok áttértek a lórol a Hoffer-tractorra, bár ez természetesen nem volt teljesen igaz, hiszen a kutatás sokkal nagyobb szegmest érintett. Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban létezik egy gépgyűjtemény, amit

maguk mögött, hanem elindult egy olyan együttműködési és együttgondolkodási folyamat is, amely a jövőbe mutat. Végezetül bejelentette, hogy a két intézmény ennek jegyében már be is adott egy újabb közös projektumot a kutatás folytatására, éppen ezért – ahogyan fogalmazott

– abban bíznak, hogy a mostani projektum vége egy újnak a kezdetét is jelenti majd egyben.

Perpauer Attila, a zentai községi tanács oktatóval és művelődéssel megbízott tagja Zenta község önkormányzata nevében levélben köszöntötte a konferencia résztvevőit, kiemelve, Zenta számára őrjási jelentőséggel bír az a munka, amelyet az elmúlt közel két évben a szakemberek elvégeztek.

Fodor István, a zentai Történelmi Levéltár igazgatója a záró konferencián

Kertész Péter, az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark ügyvezető igazgatója a tanácskozáson

abbi reményének adott hangot, hogy a két intézmény közötti együttműködés a jövőben is folytatódni fog.

Kertész Péter, az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark ügyvezető igazgatója a projektum célkitűzéseit és eredményeit taglalta köszöntőjében, kiemelve, két éve, amikor elkezdtek a projektumot, még csak álmaik voltak, mostanra azonban ezek az álmok valósággá váltak, köszönhetően egyebek mellett ennek a közös projektumnak is, amit a zentai Történelmi Levéltár és az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark olyan módon tudott megvalósítani, hogy az ne csak a száraz tényanyag és kutatásokon alapuljon, hanem egy olyan turisztikai látványosság is létrejöhesse általa, amely azok számára is érdekes lehet, akik az agrárium iránt érdeklődnek, illetve maguk is egy-egy agrárközösség tagjai.

– Amikor arról kérdezték, hogy mivel is foglalkozunk, mindig úgy fogalmaztam, hogy az agrárnépesség életének azon periódusát kutatjuk, illetve mutatjuk be,

amelynek során a paraszti gazdaságok, illetve a kis gazdaságok áttértek a lórol a Hoffer-tractorra, bár ez természetesen nem volt teljesen igaz, hiszen a kutatás sokkal nagyobb szegmest érintett. Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban létezik egy gépgyűjtemény, amit

– abban bíznak, hogy a mostani projektum vége egy újnak a kezdetét is jelenti majd egyben.

Perpauer Attila, a zentai községi tanács oktatóval és művelődéssel megbízott tagja Zenta község önkormányzata nevében levélben köszöntötte a konferencia résztvevőit, kiemelve, Zenta számára őrjási jelentőséggel bír az a munka, amelyet az elmúlt közel két évben a szakemberek elvégeztek.

– abban bíznak, hogy a mostani projektum vége egy újnak a kezdetét is jelenti majd egyben.

Perpauer Attila, a zentai községi tanács oktatóval és művelődéssel megbízott tagja Zenta község önkormányzata nevében levélben köszöntötte a konferencia résztvevőit, kiemelve, Zenta számára őrjási jelentőséggel bír az a munka, amelyet az elmúlt közel két évben a szakemberek elvégeztek.

– Az *Élő archívumok – A közös kulturális örökség ereklyéi* program számos figyelemfelkeltő és hiánypótló cél megvalósítását tűzte ki. Ezek sorába tartozott a dél-alföldi régióknak a tizenkilencedik század végéről, illetve a huszadik század elejéről származó azon ipari és agrártörténelmi értékek felkutatása és bemutatása, amelyekre eddig nem irányult kellő figyelem. Az együttműködés könyvek kiadását, vándorkiállítását, interaktív weboldalt és adatbázis létrehozását, gyermek- és ifjúsági táborok életre hívását, helytörténelmi pályázat kiírását, régi mezőgaz-

dasági gépek helyreállítását is felölelte. Az új ismeretanyag felszínre hozása és tudatosítása mellett a projektum nemcsak országokat kötött össze, hanem generációkat is, hiszen a szakemberek mellett a középiskolás fiatalokat is bekapcsolta a tevékenységekbe, valamint ráirányította a figyelmet Zentára is, amiért az önkormányzat nevében külön köszönetet szeretnék mondani – fogalmazott levélben Perpauer Attila, aki gratulált az elvégzett munkához, és további sikeres munkát kívánt a projektum résztvevőinek.

A köszöntők után **Gál László** etnográfus, az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark munkatársa elnökléssel folytatódtott a konferencia programja, amelynek első részében **Pópi Dániel**, a szegedi Móra Ferenc Múzeum régese és történésze az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban megvalósult régészeti feltárásokról; **Máté Tamás**, az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark építész-mérnöke pedig az építeltervezésről és a gépészeti építéséről tartott előadást. Ezt követően **Szűgyi Ferenc**, a zentai Történelmi Levéltár levéltárosa megnyitotta a zentai városháza előcsarnokában látható kiállítást, amely Ópusztaszer és Szeged után érkezett Zentára, majd a konferencia második részében **Gál László**, Kertész Péter és Máté Tamás ismertette **dr. Szabó József**, a gödöllői Mezőgazdasági Eszköz- és Gépjelöléstudományi Szakmúzeum muzeológusa, kiállításrendezője a mezőgazdasági gépek restaurálásáról és kiállításáról szóló előadását; ezt követően **Molnár Tibor**, a zentai Történelmi Levéltár főlevéltárosa a Szabadkán és Szegeden megvalósult levéltári kutatásokról; **Szűgyi Ferenc**, a zentai Történelmi Levéltár levéltárosa pedig a projektum honlapjáról és az elkészült adatbázisról, valamint a megvalósult programok tapasztalatairól beszélt az egybegyűlteknél. ■ M. E.

Mesterünk, Kek Zsigmond

Lapunk első főszerkesztője, Vajdaság nagydíjnyertes nyelvemléke, a Lőrincze-díjas Kek Zsigmond (Kossa János) ma, szombaton pontosan 40 éve, hogy elhunyt

Farkas Zsuzsa

Magas, szikár alakja ma is föl-földereng még emlékezetemben, amint egyik kezében az elmaradhatatlan cigarettát tartva, a másikban meg a kéziratot lobogtatva kiviharzik a Magyar Szó újdíki székázaának könyvtárszobájából – ahol lektorált –, és szikrázó tekintettel keresi a „tettest”, aki égbekiáltó magyartalanságot követett el az írományában. – Már megint!!! – Aztán erőt véve fölindultságán leül mellé az asztalhoz, s teljes odaadással magyarázni kezd neki:

– Tudod, hogy mondják helyesen azt, hogy „csikrog városunk ellátása”? Úgy, hogy „snabdevanje grada škripi”? A magyarban, édes fiam, akadozik az ellátás. És mi az, hogy „földrajzi térkép”? Ez a szerb geográfus karta túlfördítetése. A magyarban egyszerűen csak térkép van...

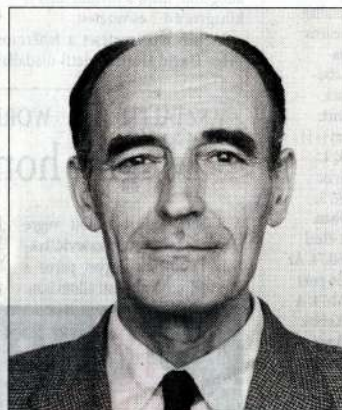
1969 májusában, igen-igen alapos megmértetés – fölveteli vizsgál – után kerültem a Magyar Szóhoz, röviddel az újdíki Magyar Tanszéken történt diplomázásom után. Harminc jelentkező közül három lektorgyakornokot választott ki a fölveteli bizottság, élen Kek Zsigmonddal, Vajdaság akkori legnevesebb nyelvemlékevel. Nevének már a kijelzése is különös tüzetelteltelt bennünk, filozófusoktérben. Másik két kollégánomet csakhamar átvezényelték a fordítókhöz, jómagam pedig – nagy megütszletelés volt ez számomra! – az ő választása nyomán – maradtam Zsigba oldalán. Mesterem keze alatt ismerkedtem a szakmával, amelynek elsajátításához – ahogyan gyakran hajtogatam – egy élet is alig elegendő.

A legegyszerűbb zsrnalisztikai műfaj: a hír lektorálásával kezdődött. Először is tartalmi szempontból megvizsgálva azt, hogy megvan-e benne az öt legfontosabb hírelem: ki, mikor, hol, mit, miért csinál, vagyis mi mikor hol, miért történik. Utána következett

a mondat szerkesztés, a stílus, a helyesírás, szörend stb. vizsgálata, s közben folyton utasítottak: legyen a kezud ügyében mindig a szótárak: az értelmező, a helyesírás, az idegen és a rokon értelmű szavak szótára, és természetesen a különféle lexikonok is. (Akkoriban még híre-hamva sem volt persze a világhálónak!) „Es ha nem értem, mit akart mondani, kifejezni az újságíró, ne szégyellj megkérdezni, megbeszélni vele a dolgot!” Türelmesen magyarázot, megdicsért, hogyha jól javítottam, de szenvedélyesen le is teremtett, ha benne hagytam valami sületlenséget a kéziratban.

A szaknyelvezet nemigen ért a magyar tanszéken diplomázot bölcsész, javítás közben ezért gyakran vékony jégre kerül. Egyszer egy kollégám pl. azt találta írni az újdíki rovatban, hogy megolajozhatnák már végre a városi autóbuzsok fékjeit, hogy ne csikorogjanak oly nagyon. A szintén filozófus szerzővel együtt fogalmam sem volt persze arról, hogy a buzsonak légfékük van, amelyeket nem kell olajozni, s másnap közröhej tárgya voltunk az akkoriban néha napi 50 tagot is számláló szerkesztőségben. (Régi szép idők!!!)

Naponta újra és újra megcsodáltam Zsigba ácsit, ahogy csillogó szemmel, nem apadó lelkesedéssel, az írott szó erejébe vetett szenvedélyes hittel képes ellátni a munkáját a napi taposómalomban. Hogy lobogott csak benne az alkotólál! Milyen alaposággal volt képes tipizálni az előforduló hibákat, s fölterképezni vajdasági magyar sajtó- és köznyelvünk állapotát. A Lőrincze Lajos által körvonalozot emberközpontú nyelvemlékés híveként sohasem a purista, öncélú „nyelvtisztogatás” volt a célja, sohasem azt vizsgálta, hogy egy-egy szó önmagában jó-e vagy sem, hanem azt, hogy a pontos megértés, a világos közlés szempontjából a helyükön vannak-e a kifejez-

sek, – hogy egy bizonyos szövegkörnyezetben, nyelvi szituációban megállják-e a helyüket vagy sem, ködösítenek-e, illetve tévessz teszik-e a közlést vagy sem. „Mielőtt javítanál – mondta –, nézz utána valamennyi kifejezésnek, ami számításhoz jöhet, s a legjobbat, a legodaillóbbat válassz ki.” Nyelvünk mérhetetlen gazdagságára, sokszínűségére figyelmeztetett a lapban hetente megjelenő írásiban is, s közben jól tudott élni a humor, az ironia eszközeivel.

Szellemes ember volt! Már-már anekdotaként keringtet róla a következő kis történet: Egy kollégánk kisfia betévedt egyszer hozzá a könyvtárba. Megsimogatta a fejt, rámosolygott, s megkérdezte tőle: „Tudsz már írni, kisham?” „Tudok!” – hangzott a határozott válasz. „Ez derék! ... Majd tanítsd meg apádat is...”

Az alapos munkát, a lelkiismeretességet plántálta belénk. Kimondatlanul is arra figyelmeztetett, hogy a családok asztalára eljuto egyetlen itteni magyar nyelvű napilapnak jó példával kell szolgálnia, a vajdasági magyar köznyelv ápolásának feladatát is magára kell vállalnia ebben a kényelvű közegben, ahol naponta idegen hatások érik anyanyelvünket, ahol egyfolytában jelen van a szerbül gondolkodás veszélye. Amelytől már nincs messze önazonosságunk feladása sem.

Igy írunk mi címmel a lap Nyelvemlék rovatában megjelent írásai könyv formájában is megjelentek, nagy használatot olvastuk, s olvashatják őket ma is nemcsak az újságírók és a lektorok, hanem mindazok, akik érzik, tudják, milyen kincs számunkra az anyanyelv.

Nagy erdélyi költőnk, Reményik Sándor, így oktatott és figyelmeztetett bennünket:

Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek, és áhitattal ejtsétek a szót,

A nyelv ma néktek végső menedéket!

„Igazán közös kincsünk: az egyetlen nemzeti vagyon, amelyből a szegény embernek is éppen annyi jut, mint a hercegnek, s csak annak nincs belőle semmije, aki maga dobta el magától. Titkos jegy, amelyről minden bábeli zűrzavarban egymásra ismernek; címer, amelyet büszkén hordozunk az emberi szellem mérkőző porondján. Leghűbb képünk, mert nem nyelvünk olyan, mint mi, hanem mi vagyunk olyanok, mint a nyelvünk!” (Ravasz László)

Mesterünk, emléked áldott legyen!

* Elhangzott az anyanyelv nemzetközi napján, pénteken este Újvidéken, a Magyar Szó székázaában, a Kossa János Magyar Nyelvemlék Egyesület és Olvasóklub összejövetelén